

Koning Karel Stuart II (1630-1685) van Groot-Brittannië liet zich tot twee keer toe scheren in Leeuwarden

Toen de deurwaarder van het Hof van Friesland, Sixtus Petrus Arnoldinus met zijn oorspronkelijk uit Engeland afkomstige vrouw en oudste zoon een reisje maakte van Leeuwarden naar London, zat er in Groot-Brittannië na de periode van Cromwells Commonwealth opnieuw een Stuart op de troon: Karel II. Arnoldinus beschrijft London zoals het eruit zag voordat het vijf jaar later door de Grote Brand van 1666 in de as werd gelegd.

Ook geeft hij een levendige beschrijving van de gruwelijkheden welke de moordenaars van Karel's vader, Karel I - in sommige gevallen posthuum - ten deel vielen. Daarbij maakt Arnoldinus terloops een geringschattende opmerking over de houten galg op het beruchte Londense galgenveld Tyburn, welke op het punt stond te worden vervangen door een stenen exemplaar: *'De Galge is oudt ende van slecht hout ghemaectt, sullende nu kortst afghebroken worden ende een steenen in plaats gemaectt, dat op de fatsoen van onse Galge buyten Leeuwarden'*, dus op dezelfde wijze zoals de Leeuwarder galg buiten de stad aan het galgenrak (Harlingertrekvaart) zich tot het begin van de 19de eeuw aan de voorbijvarende reizigers van en naar Harlingen manifesteerde. Daarnaast noemt hij vele nog heden ten dage bestaande bezienswaardigheden in de Britse hoofdstad.

MEMORIAEL

Van de Reys van *Sixtus Petri Arnoldinus* (Kleynste Deur
waerder 's Hofs van Frieslandt) met zijn Huysvrouw
en oudste Zoon uyt Friesland na Engeland.

ANNO 1661.

Den 28. Julij des selbigen Jaers des morgen tot 9. upz / met
de Treck - schuyt gherepft van Leeuwarden na Harlingen.

Den 29. dito van daer met de Feerman na Amsterdam.

Den 30. des morgens ontrent 9. upz aldaer ghearrbeert/
hebbende op Zee harde windt / Donner - slagen / Blix. m en
Rezen geen ghebreck.

Den 31. des Namiddaghs ontrent 3. upzen / met de Mercktschuyt van
daer gherepft na Rotterdam / en aldaer op den eersten Augusti des doozz.
Jaers des morge. s onghereerlyck tot 6. upzen ghearrbeert.

Den 2. dito 's avond's met het sluyten van de Boort van daer gherepft
na den Bziel 3 1/2 uren des nachts ga. nisch ongestuyntigh weder : Een schuytse
sullende van daer over baren na Waselands slups is omgeslagen / een Heer
met 3 1/2 knecht : Een knecht / welke soo groote pber tot salbertinge zijn
Heers leben aentwendende / salveerende zijn Heer / maer selfs berdyonken/
beneffens d' andere Heer en knecht / sampt Schipper.

Dito in den Bziel ghewonnen een Wagen na Helleboet - slups daer ko-
mende ghegaen in de Bacquet - Boot / in 't selbige gaansch geen com. mod-
lept bindende / 3 1/2 uren optermaten oud en kleyn / na mijn ooght in een Storm
over Cleucke Meer in Frieslandt te baren / in pericul te zijn ; waperde de
windt up den Westen hardt de Zee optermaten verbaest / zierde de Baren
by Goeree als 1/2 uren hoogh vliegen / oversulchs my (beneffens mijn vrou)
de in redt b. sw. jckre daer mede te baren / wenschende den Schipper Macro-
sen / sampt andere Passagiers / een goeden reys / welke met de Boot tegen
windt aengtingen.

Den 4. van daer na de middagh gherepft na den Bziel daer komer de (by
het af-treden van de Wagen) wierde gheroepen na London na London / te
Boort / gaende terstondt in een Boortse zitten en voeren naer het Schip toe/
hebbende des nachts met het schip een wepnighjen ghebaren / vermits stil-
te moeten Ankeren.

Den 5. Vermits regen windt en verbaestheid des Weers / moesten we-
deromme na den Bziel.

Den 6. van den Bziel wederom vermits goeden windt te Boort gegaen /
zepleude effen binnen dypen gaars op dzochte / alwaer top in groote pericul
waren / 3 1/2 uren 't schip optermaten diep geladen / bjesende het schip te barsten /
wylgende de Schipper zijn handen al schreyende / de menschen alle boven /

8

elck

8506

16

Ook van de omslachtige en tijdrovende manier van reizen in de 17de eeuw krijgt de lezer een verhelderende indruk. Zo duurde het twee dagen om vanuit Leeuwarden Amsterdam te bereiken en nam de reis van Amsterdam naar Rotterdam zo'n 15 uur in beslag. Vervolgens voerde de reis via Hellevoetsluis naar Den Briel, om aldaar

scheep te gaan. Eenmaal op zee moest men vanwege tegenwind terugkeren. Een tweede poging strandde op een zandbank en uiteindelijk na een derde poging ging men op 7 augustus voor Margate voor anker, waarna op 8 augustus de Thames kon worden opgevaren. Inmiddels waren de Leeuwarders 11 dagen onderweg! Daarentegen verliep de terugreis naar Leeuwarden een stuk voorspoediger. Op 23 augustus 's avonds om negen uur werd de terugreis aanvaard en arriveerde het gezelschap 's nachts om één uur in Gravesend, alwaar men in "De Gouden Engel" de nacht doorbracht. De andere dag werd 's middags om 15.00 u. ingescheept op oorlogsbodem "De Kat" welke onder bevel stond van kapitein Hoogenhoek, waarop koers werd gezet naar Texel, waar men op 26 augustus aankwam. Op 28 augustus werd om 9.00 u. 's ochtends vanuit Texel in een Groenlandse sloep koers gezet naar Harlingen, alwaar men 's middags om 13.30 u. arriveerde. Na een reis per trekschuit van Harlingen naar Leeuwarden, welke eveneens vierenhalf uur in beslag nam, kon de familie Arnoldinus zich 's avonds om 21.00 u. *'Godt Almachtich in den hoogsten hemel sy danck'* in hun eigen huis op bed neervleien. Afgezien van het oponthoud op diverse locaties had de reis in zijn totaliteit 39 uur in beslag genomen.

Van dit *'Memoriael'* of dagboek zouden volgens Mr. Jacob Dirks, die in 1860 in de Friesche Volksalmanak aandacht aan dit reisverslag schonk, twee versies moeten bestaan. Eén versie - bestaande uit 14 pagina's - wordt nog altijd bewaard bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en maakt deel uit van de *Bibliotheca Duncaniana*, oorspronkelijk onderdeel van de Stadhoudersbibliotheek. Een uitgebreidere - 40 pagina's tellende - versie van het reisverhaal zou zijn gedrukt bij Wilhelm Geest, boekdrukker op de hoek van de Speelmansstraat en Bij de Put. In deze uitgebreidere versie maakt Sixtus of Sikke Arnoldinus melding van het feit dat Karel Stuart in 1658 tijdelijk in Amsterdam ten huize van ene Davison aan de Herengracht woonachtig was geweest.

Koning Karel II van Engeland (1630-1685)

In het najaar van 1658 zou de op de vlucht geslagen Britse troonpretendent - zijn vader Karel I was namelijk in 1649 door Oliver Cromwell en de zijnen afgezet en wegens hoogverraad onthoofd - een aantal Noordnederlandse steden hebben bezichtigd, waaronder Leeuwarden. Arnoldinus maakte hierbij de volgende kanttekening: *'Tot Leeuwarden is zijne Majesteit twee malen gebarbierd, in eene voorname ordinaire barbierswinkel, bij zich hebbende een heer, in Friesland wel bekend, zijnde de koning alzoo hier als elders, van verscheidene personen gezien.'*

Karel Stuart was evenwel niet erg sterk in het betuigen van dankbaarheid voor de genoten Nederlandse gastvrijheid: in 1666 liet hij tijdens de Tweede Engelse

Zeeoorlog. West-Terschelling platbranden. Karel was de oudere broer van Mary Stuart (1631-1660), prinses van Oranje en gehuwd met Stadhouder Willem II van Holland en Zeeland.

Op 20 augustus 1666 is West-Terschelling door een inval van de Engelsen tijdens de Tweede Engelse Oorlog afgebrand. Op de prent zie je de aanval en de inwoners die per boot het wad op vluchten. Slechts 30 huizen, de Brandaris en de Sint Janskerk bleven gespaard. Collectie Historieprenten Provinciale Atlas.

De kinderen van Karel I van Engeland. Schilderij van Anthony van Dijck uit 1637. Geheel links Maria Stuart en in het midden met hond kroonprins Karel II.